

2. Гудков Д.В. Адміністративно-правові засоби запобігання і протидії корупції: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Суми, 2018. 249 с.

3. Пантелеєв С.М. Адміністративно-правове регулювання антикорупційних заборон та обмежень у діяльності поліцейських в Україні: дис. ... докт. філософії: спец. 081. Одеса, 2021. 258 с.

4. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

5. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 6 грудня 2019 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

6. Integrity and Prevention of Corruption Act Slovenia: July 15, 2011, № 3056. URL: <https://www.kpk-rs.si/kpk/wp-content/uploads/2018/06/ZintPK-ENG.pdf>.

7. The Civil Service Management Code United Kingdom: Updated 9 November 2016. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/civil-servants-terms-and-conditions>.

Кришевич Ольга Володимирівна,
професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, професор

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШАХРАЙСТВА

Конституція України у ч. 2 ст. 6 проголосила, що органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України. Таке положення Основного Закону однозначно зобов'язує всіх без винятку осіб, які перебувають на повному чи частковому державному забезпеченні, діяти лише так, як записано у відповідному нормативно-правовому акті. Звичайно, подібна іділія є певною мірою утопічною, оскільки у будь-яку історичну епоху розвитку людства представники державних органів намагаються та діють всупереч інтересам служби з метою одержання будь-яких додаткових привілеїв, переваг, неправомірної винагороди. Корупція – використання посадовою особою своїх

владних повноважень і довірених прав з метою особистої вигоди, що суперечить встановленим законам і правилам. Корупція в Україні є джерелом порушень багатьох конституційних прав і свобод, оскільки спричиняє тінізацію економіки, легалізацію доходів одержаних незаконним шляхом, сприяє розоренню підприємств, зменшенню конкуренції і посиленню монополізації, порушує принципи справедливості, нищить духовні та моральні цінності, ускладнює відносини з іншими державами, надає незаконні привілеї корумпованим кланам та окремим особам, призводить до гальмування соціально-економічних реформ. Водночас це явище є не лише фактором впливу, а є структурним елементом у взаємовідносинах суспільного стану як елемент культури та світогляду.

Що стосується кримінальної відповідальності за шахрайство (ст. 190 КК), яке настає у разі, коли особа усвідомлює, що майно, яким вона заволодіває, не маючи будь-якого дійсного чи уявного права на нього, є чужим для неї. Кримінальна відповідальність за шахрайство пов'язана зі встановленням того, чи усвідомлював винуватий факт заволодіння чужим майном з метою його безоплатного та безповоротного повернення на свою користь (чи третіх осіб) за відсутності законних підстав, збільшення внаслідок цього власних або третьої особи майнових фондів. Для встановлення ознак шахрайства не є вирішальним, чи усвідомлювала винувата особа, кому саме та на яких підставах належить майно, а також чи заволодіває вона майном з використанням омані власника майна або іншої особи, у володінні якої воно перебуває. Складовою підстави кримінальної відповідальності за шахрайство є усвідомлення суб'єктом злочину того факту, що предмет злочину є для нього чужим, що він заволодіває чужим майном за відсутності будь-якого дійсного чи уявного права на нього. Кримінальна відповідальність за шахрайство пов'язана зі встановленням усвідомлення винним факту заволодіння чужим майном з метою його безоплатного, безповоротного повернення на свою користь (чи третіх осіб) за відсутності законних підстав, збільшення внаслідок цього власних або третьої особи майнових фондів. Усвідомлення винуватою особою, кому саме належить чуже майно та на яких підставах, чи заволодіває він майном, використавши оману власника цього майна, чи оману іншої особи, у володінні якої воно перебуває, не є вирішальним для встановлення ознак кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 190 КК. Оскільки обман є особливим видом інформаційного

(дезінформаційного) впливу, його застосування спрямоване на відображення в свідомості обманутого у перекрученому, спотвореному вигляді фактів чи обставин, що обумовлюють рішення про передачу майна. Винуватий втручається в сферу психічної (інтелектуальної та вольової) діяльності іншої особи, фальсифікує її уявлення про відповідні обставини, вводить цю особу в оману, внаслідок чого вона обирає ту чи іншу лінію поведінки без знання про істинний, дійсний стан справ, її уявлення і судження фальсифіковані, а волевиявлення, та вчинки обумовлені обманними діями винного. При цьому виникнення умислу передусе заволодінню чужим майном, а обман як спосіб вчинення злочину може виявлятися як у формі дії, так і бездіяльності або поєднувати зазначені форми впливу з метою введення в оману чи підтримання омани, яка виникла поза протиправними діями винуватої особи. Отримання майна з умовою виконання якого-небудь зобов'язання може бути кваліфіковане як шахрайство лише в тому разі, коли винна особа ще в момент заволодіння цим майном мала на меті його привласнити, не виконуючи зобов'язання. Зокрема, якщо винна особа отримує від іншої особи гроші чи цінності нібито для передачі службовій особі як неправомірну вигоду, маючи намір не передавати їх, а привласнити, вчинене належить кваліфікувати як шахрайство. Якщо при цьому винна особа схилила певну особу до замаху на пропозицію, обіцянку або надання неправомірної вигоди службовій особі, її дії слід кваліфікувати також за відповідною частиною ст. 15 та відповідною частиною ст.369КК з посиланням на частину 4 ст. 27 КК. Якщо обман чи зловживання довірою при шахрайстві полягають у вчиненні іншого злочину, дії винної особи належить кваліфікувати за відповідною частиною ст. 190 КК і статтею, що передбачає відповідальність за цей злочин. Зокрема, самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи, викрадення, привласнення, пошкодження та підроблення документів, штампів і печаток з метою подальшого їх використання при шахрайстві, використання при шахрайстві завідомо підробленого документа, а також зловживання владою чи службовим становищем потребують додаткової кваліфікації відповідно за статтями 353, 357, 358 та 364 КК.

Якщо суб'єктом є службова особа, яка для обману чи зловживання довірою використовує своє службове становище, то її дії повинні кваліфікуватися за сукупністю статей 190 та 364 КК України. Специфіка суб'єктивної сторони кримінального правопорушення передбаченого ст. 368 КК України полягає в існуванні щільного зв'язку між умислом особи, яка приймає

пропозицію, обіцянку або одержує неправомірну вигоду, та умислом того, хто її пропонує або надає. Змістом умислу першого повинно охоплюватися, з-поміж іншого, усвідомлення того, що суб'єкт злочину, передбаченого ст. 369 КК України, розуміє сутність того, що відбувається, і усвідомлює факт незаконного одержання службовою особою неправомірної вигоди. Якщо особа, надаючи службовій особі незаконну винагороду, з тих чи інших причин не усвідомлює, що вона дає неправомірну вигоду (наприклад, у зв'язку з обманом чи зловживанням довірою), вона не може нести відповідальність за пропозицію або надання неправомірної вигоди. а службова особа – за прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди. Дії останньої за наявності для того підстав можуть кваліфікуватися як зловживання владою чи службовим становищем, шахрайство тощо. Дії службової особи, яка, одержуючи гроші чи інші цінності начебто для передачі іншій службовій особі як неправомірну вигоду, мала намір їх привласнити, слід кваліфікувати не за ст. 368 КК, а за відповідними частинами статей 190 і 364 КК як шахрайство і зловживання владою чи службовим становищем, а за наявності для того підстав – і за відповідними частинами статей 27, 15 та 369 КК як підбурювання до замаху на пропозицію або надання неправомірної вигоди. Особа, яка в такому випадку пропонує або надає неправомірну вигоду, несе відповідальність за замах на злочин, передбачений ст. 369 КК.

Відсутність у ст. 369-2 КК можливість здійснення суб'єктом удаваного впливу, то такі дії мають кваліфікуватись за ст. 190 КК як шахрайство – зокрема, у зв'язку з існуванням усталеного правозастосовного підходу до кваліфікації подібних ситуацій, який відображено в абз. 2 п. 9 постанови Пленуму ВСУ від 26 квітня 2002 р. № 5 «Про судову практику у справах про хабарництво», тому не за ст. 369-2, а за ст. 190 КК «Шахрайство» слід кваліфікувати дії тієї особи, яка одержала неправомірну вигоду нібито для здійснення впливу на прийняття рішення уповноваженою особою, але насправді не збиралася цього робити і бажала лише присвоїти таку вигоду. Оскільки одержання неправомірної вигоди за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, вчинене особою, котра не має такого впливу, за наявності підстав слід кваліфікувати як шахрайство.

Список використаних джерел

1. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР, за

І півріччя 2021 року / упоряд. правове управління (Ш) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2021. 38 с.

2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Черня. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 1064 с.

Мовчан Анатолій Васильович,
професор кафедри оперативно-
розшукової діяльності Львівського
державного університету внутрішніх
справ, доктор юридичних наук, професор;
Яблонський Роман Степанович,
аспірант кафедри оперативно-розшукової
діяльності Львівського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ ТА КОРУПЦІЇ В МІЖНАРОДНОМУ ВИМІРІ

В умовах військової агресії російської федерації проти України корупція може підірвати політичну, соціальну та економічну стабільність держави і, зрештою, загрожувати національній безпеці в цілому. Водночас корупція створює сприятливий ґрунт для організованої злочинної діяльності та тероризму, оскільки злочинцям допомагають у їхній незаконній діяльності корумповані державні службовці. Економічна глобалізація в сучасному світі зробила корупцію безмежним злочином. Конкурентний світ міжнародного бізнесу може призвести до того, що транснаціональні компанії наражаються на хабарі та шахрайські фінансові методи. Адже корупційні операції можуть проходити через кілька юрисдикцій, що робить подальше поліцейське розслідування трудомістким і складним.

Як свідчать результати проведеного Європолом опитування SOCTA-2021, мільярди євро незаконних прибутків, отриманих організованою злочинністю в Європейському Союзі, було інвестовано в легальну економіку, що спотворює конкуренцію та перешкоджає економічному розвитку країн-членів Євросоюзу. У нинішніх реаліях всі форми організованої злочинності глибоко впливають на суспільство і мають прямий негативний вплив на повсякденне життя громадян, економіку,